

Aan:

Raad van Commandanten en Directeuren Veiligheidsregio (RCDV) en
het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV)
T.a.v. de voorzitter RCDV en algemeen directeur NIPV
Kemperbergerweg 783
6816 RW Arnhem

Datum: 9 december 2024

Onderwerp: Arbocatalogus brandweer

Bijlage: 'Geschiedenis en context arbocatalogus brandweer'

Geachte heren Van Lieshout en Stelstra,

Brandweerpersoneel staat aan grotere risico's bloot dan de gemiddelde werknemer. Dat bleek eerder al uit een reeks onderzoeksrapporten van Rijksinspecties en Onderzoeksraad, maar recent ook uit de nieuwste cijfers van de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden van het CBS en het ongeval bij een brand in Zeeland, waarbij twee brandweermannen zwaar gewond zijn geraakt. Het hoge risico op gezondheidsschade als gevolg van ongevallen, mentale klachten en andere beroepsziekten vraagt om extra alertheid. Het is daarom van groot belang om met elkaar naar mogelijkheden te blijven zoeken om de risico's voor brandweerpersoneel beheersbaar te houden en zo veel mogelijk te verminderen.

Niet voor niets hebben wij (de gezamenlijke werknemersorganisaties in de brandweersektor) sinds het opstarten van de 'Regietafel' in 2022 bij elk afzonderlijk overleg aandacht gevraagd voor het onderwerp 'arbeidsveiligheid' in het algemeen en de 'Arbocatalogus Brandweer' in het bijzonder. Samen met de Nederlandse Arbeidsinspectie zien wij de arbocatalogus als een erkend, breed gedragen en door de sociale partners zelf uitgeschreven 'recept' ter bevordering van gezonde en veilige arbeidsomstandigheden. Niet als optie, maar als noodzaak.

Tijdens het overleg van 11 september 2024 is ons een notitie toegezegd over de stand van zaken en geschiedenis van de arbocatalogus van Brandweer Nederland. De 'Notitie arbocatalogus' hebben wij op 17 september jl. in goede orde ontvangen, waarvoor onze dank. Strikt genomen is deze notitie de eerste schriftelijke reactie namens de RCDV op onze brieven van 3 februari 2020 en 16 november 2021¹ inzake de arbocatalogus en arbeidsveiligheid bij de brandweer. Gelet op het verstrijken van de geldigheidstermijn van de enige arbocatalogus (onderdeel asbest), is het op orde brengen van dit dossier niet alleen urgent, maar ook onvermijdelijk. Wij zijn daarom hoopvol gestemd over het plan om, additioneel aan ons overleg met de Werkgevers Vereniging Samenwerkende Veiligheidsregio's (WVSV), de krachten te bundelen door met de WVSV ook collectieve afspraken te maken over gezonde en veilige arbeidsomstandigheden.

Dat maakt dat wij de initiatieven van de RCDV in het kader van 'Toekomstbestendig Werkgeverschap', om in te zetten op continuïteit en kwaliteit van brandweezorg en crisisbeheersing, goed opgeleid personeel, duurzame inzetbaarheid en collectief werkgeverschap met belangstelling blijven volgen. Bovendien rekenen wij erop dat arbeidsveiligheid een onlosmakelijk onderdeel zal worden van de strategische agenda en de uitvoeringsplannen van de RCDV voor de komende jaren. Omdat dat nu niet of onvoldoende het geval is, roepen wij de RCDV op om die goede voornemens per direct om te zetten in daden.

Want soortgelijke toezeggingen en het niet, dan wel onvoldoende nakomen ervan zijn voor ons niet nieuw. Vooral als we kijken naar de opvolging van de aanbevelingen in een reeks van onderzoeksrapporten van de Arbeidsinspectie, de Inspectie Justitie en Veiligheid en de Onderzoeksraad. Wij scharen daar de ontwikkelingsgang van de 'arbocatalogus brandweer' ook onder. Want het plan om gezamenlijk te komen tot een arbocatalogus brandweer is inmiddels een 15 jaar lang slepende kwestie geworden. Een kwestie die in de eerste plaats gaat over de zorgplicht van de werkgevers voor de veiligheid en gezondheid van onze brandweermensen. Die zorgplicht zien wij niet los van het nakomen van de in 2009 gemaakte afspraken tussen de sociale partners (VNG en vakorganisaties) en de brandweersektor.

Die afspraken, de aanleiding en achtergronden missen wij in de ‘Notitie Arbocatalogus’, maar zijn voor ons van wezenlijk belang. Wij verwijzen daarom naar een belangrijk citaat uit het startdocument ‘Arbocatalogus brandweer’ uit 2009: “De belangrijkste meerwaarde van een arbocatalogus ligt (los van de inhoud) in de mogelijkheid om specifieke afspraken te maken waar werkgevers, werknemers en de branche aan gecommitteerd kunnen worden. Dit is met name van belang om bestaande vrijblijvendheid in toepassing van (arbo)richtlijnen effectief te tackelen en eenduidige implementatie daadwerkelijk te regelen.” (VNG, 2009).

De passieve houding en vrijblijvendheid m.b.t. veiligheid en gezondheid van het brandweerpersoneel ervaren wij als zeer frustrerend en vormt wellicht ook een logische verklaring voor het ontbreken van aandacht voor arbeidsveiligheid als elementair onderdeel in de programma’s voor de brandweezorg van de toekomst en de vernieuwing van het onderwijsstelsel bij de brandweer.

De beschrijving van de ontwikkelingsgang van de arbocatalogus in de ‘Notitie arbocatalogus’ vinden wij op sommige punten dan ook onvolledig en incorrect. Waar deze notitie meer ‘context’ over de huidige stand van zaken, het actualiseren en de geschiedenis van de Arbocatalogus Brandweer zou moeten bieden, scheidt de notitie naar ons oordeel onvoldoende duidelijkheid en een vertekend beeld van de feiten en omstandigheden. Dat beeld willen wij met deze reactie graag vanuit ons perspectief belichten. In de notitie lezen we bovendien dat er over de formele besluitvorming en aangaande afspraken over het beheer niets terug te vinden is. Daarom hebben wij deze informatie - zonder pretentie van volledigheid - zelf verzameld en opgenomen in een aparte bijlage; ‘Geschiedenis en context arbocatalogus brandweer’. De inhoud ervan geeft een verhelderend, maar eveneens confronterend beeld van de stand van zaken.

Omdat wij zeer hechten aan de veiligheid en gezondheid van onze mensen, zijn wij van mening dat goede zorg, ondersteuning en vergoedingen onmiskenbaar behoren bij de beginselen van goed werkgeverschap. Hieruit volgt onze verwachting dat onze inzichten bij de RCDV zullen leiden tot een serieuze aanpak. Het opnemen van het thema arbeidsveiligheid als strategisch vraagstuk in de strategische agenda en de uitvoeringsplannen van de RCDV voor de komende jaren, is hierbij naar onze mening onontbeerlijk.

Op grond van deze en voorgaande conclusies pleiten wij voor het op de kortst mogelijke termijn hervatten van het overleg tussen de sociale partners om te komen tot een arbocatalogus brandweer. Daarnaast dient invulling te worden gegeven aan de aanbeveling van de Onderzoeksraad om te zorgen voor het inrichten van een systematische, centrale registratie en evaluatie van branden en ongevallen en de daaruit voortkomende leerpunten op doelmatige wijze in de leer- en oefenstof van de brandweer te verwerken. Teneinde e.e.a. te borgen voor de toekomst achten wij het wenselijk om de standaarden m.b.t. arbeidsveiligheid bij de brandweer te verankeren in wet- en regelgeving.

Resteert tot slot de vraag wanneer wij een uitnodiging voor het revitaliseren van de ‘adviescommissie arbeidsveiligheid’ mogen verwachten? Het antwoord op deze vraag, en op de andere in de bijlage gestelde vragen zien wij graag vóór 15 januari 2025 tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Bestuurders werknemersorganisaties in het Landelijk Overleg Arbeidsvoorwaarden Veiligheidsregio’s.

Ronald Kraan (AC), Wim Wetzels (CNV) Peter Leenders (CMHF) en Peter Seesing (FNV)

Kopie aan: WWSV, Veiligheidsberaad, Nederlandse Arbeidsinspectie, ministerie van Justitie en Veiligheid.

¹ [Brieven gezamenlijke werknemersorganisaties van 16 november 2021 en 3 februari 2020](#)

Geschiedenis en context Arbocatalogus Brandweer

Arbeidsomstandighedenbeleid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van werkgever en werknemers. Omdat wij hechten aan een succesvol gezamenlijk traject om te komen tot het opstellen, vaststellen, bekendmaken en laten toetsen van een arbocatalogus, vinden wij het noodzakelijk om in deze bijlage meer betekenis te geven aan de feiten en omstandigheden rond de totstandkoming van de arbocatalogus en de ‘branche RI&E brandweer’. Niet in de laatste plaats vanwege de omschrijving van het begrip ‘arbocatalogus’ op de website van Brandweer Nederland:

(<https://www.brandweernederland.nl/onderwerpen/arbocatalogus/>).

Brandweer Nederland stelt namelijk bij de inleiding ‘gezamenlijk’ afspraken te maken over hoe we omgaan met de risico’s van ons vak. “Deze afspraken leggen we vast in de arbocatalogus brandweer”, aldus Brandweer Nederland. Door welke, daartoe bevoegde partijen deze afspraken zijn gemaakt vermeldt de website echter niet. De gebruikte formulering wekt zo ten onrechte de indruk dat de sociale partners in de brandweersector de ‘Arbocatalogus Brandweer’, inclusief de delen A,B en C, gezamenlijk hebben opgesteld.

Datzelfde geldt voor de publicaties met betrekking tot de ‘branche RI&E brandweer’ op de website van Brandweer Nederland <https://www.brandweernederland.nl/onderwerpen/risicoinventarisatie/>.

In het document ‘Handleiding voor het uitvoeren van een warme RI&E voor de basis brandweezorg’ wordt een relatie gelegd met de arbocatalogus en de daarin opgenomen beheersmaatregelen. Daarnaast wordt bij de begrippen en hun betekenis gemeld dat de branche RI&E gemaakt is door werkgevers en werknemers.

De werknemersorganisaties in de brandweersector zijn echter sinds december 2017 niet meer betrokken bij de totstandkoming, c.q. actualisering van door Brandweer Nederland ontwikkelde handreikingen, brancherichtlijnen en publicaties. De vraag is dan opportuun; wie op sectorniveau de belangen van de werknemers heeft vertegenwoordigd bij de door Brandweer Nederland ontwikkelde handreikingen, brancherichtlijnen en publicaties?

In de ‘[Notitie Arbocatalogus](#)’ lezen we dat er over de formele besluitvorming en aangaande afspraken over het beheer niets terug te vinden is. Dat vinden wij, gegeven het onderwerp, een nogal bedenkelijke constatering. Wel blijkt dat de ‘vakraad incidentbestrijding’ in 2021 de [handreiking ‘Veilig werken met hoogteverschillen’](#) en in 2023 [de handreiking ‘Schoon werken’](#) heeft vastgesteld. In beide handreikingen staat dat ze onderdeel vormen van de Arbocatalogus Brandweer. Maar van een arbocatalogus is pas sprake, wanneer sociale partners deze samen hebben vastgesteld en de Nederlandse Arbeidsinspectie de inhoud van de catalogus positief heeft getoetst. De handreikingen en richtlijnen hebben derhalve niets van doen met een arbocatalogus en zijn ook niet door de Arbeidsinspectie getoetst. Onze vraag is dan: met welke werknemersvertegenwoordiging(en) overeenstemming is bereikt over de inhoud van deze documenten? Bovendien is het de vraag of de RCDV dan wel de ‘vakraad incidentbestrijding’ bevoegd is om richtlijnen uit te vaardigen?

Een andere belangrijke vraag is; of de in de gepubliceerde documenten voorgestelde maatregelen of voorzieningen (de delen A,B en C) in overeenstemming zijn met de stand van de wetenschap en professionele dienstverlening en of bij de invulling daarvan de arbeidshygiënische strategie is doorlopen? Op deze vragen ontvangen wij graag een schriftelijke reactie.

Slepende kwestie versus urgentie

Tijdens het overleg van de Regietafel van 7 juni 2023 heeft de minister van Justitie en Veiligheid de sociale partners opgeroepen om werk te maken van de Arbocatalogus. Deze oproep heeft helaas vanuit werkgeverszijde tot nu toe nog niet geleid tot een concrete, systematische aanpak. We zijn dan ook teleurgesteld over deze passieve houding. Dat patroon willen we doorbreken. Vooral omdat onze brandweermensen niet altijd en onvoorwaardelijk verzekerd zijn van de beste zorg, maar afhankelijk zijn van regionale maatregelen en voorzieningen die in kwaliteit nogal verschillen.

Wij verwachten een proactieve houding in de gezamenlijke zoektocht naar mogelijkheden om de risico's voor brandweerpersoneel beheersbaar te houden en zo veel mogelijk te verminderen. Dat vraagt om een trendbreuk en maakt dat wij de 25 werkgevers - zonder omwegen – oproepen om hun beloftes na te komen en gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor het arbobeleid bij de brandweer. Gegeven de feiten en omstandigheden vinden wij dat essentieel én urgent.

Voorals het ontwikkelen van een arbocatalogus op sectorniveau ondertussen een 15 jaar lang slepende kwestie is geworden. Een kwestie die in de eerste plaats gaat over de zorgplicht van de werkgevers voor de veiligheid en gezondheid van onze brandweermensen. Die zorgplicht zien wij niet los van het nakomen van de in 2009 gemaakte afspraken tussen de sociale partners (VNG en vakorganisaties) en de brandweersector om te komen tot een arbocatalogus brandweer.

Die afspraken, de aanleiding en achtergronden missen wij in de 'Notitie Arbocatalogus', maar zijn voor ons van wezenlijk belang. Wij verwijzen daarom naar een belangrijk citaat uit het startdocument '[Arbocatalogus brandweer' uit 2009](#): "De belangrijkste meerwaarde van arbocatalogus ligt (los van de inhoud) in de mogelijkheid om specifieke afspraken te maken waar werkgevers, werknemers en de branche aan gecommitteerd kunnen worden. Dit is met name van belang om bestaande vrijblijvendheid in toepassing van (arbo)richtlijnen effectief te tackelen en eenduidige implementatie daadwerkelijk te regelen." (VNG, 2009)

Context en de media

Wat we ook missen in de beschrijving van de 'geschiedenis en context' is hoe de ambities uit 2009 hun weg hebben gevonden in de praktijk, of gedurende dat traject zijn zoekgeraakt. De [factsheet 'Inspecties bij de brandweer 2015'](#) die de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) op 4 juni 2015 heeft gepubliceerd over het landelijke beeld van de arbeidsveiligheid bij de brandweer schetst daarover een confronterend beeld. De verontrustende conclusies van de Inspectie werden landelijk nieuws; "[Brandweer springt onzorgvuldig om met eigen veiligheid](#)". In de Tweede Kamer werd [uitvoerig gedebatteerd](#) over de resultaten. Het journalistiek [programma 'De Monitor'](#) deed er nog een schepje bovenop door de verhoogde kans op kanker onder brandweerlieden te belichten. Dat leidde vervolgens weer tot [Kamervragen](#).

De stelselverantwoordelijk minister van Justitie en Veiligheid was het met de Inspectie SZW eens over de noodzaak tot meer landelijke uniformiteit in de aanpak van de arborisico's en dat de brandweer leert van incidenten. In [een brief aan de Tweede Kamer](#) stelde de minister de besturen van de veiligheidsregio's te hebben opgeroepen snel en met daadkracht de risico-inventarisatie en evaluaties (RI&E's) op orde te krijgen en het arbobeleid beter in hun organisaties te borgen. Het Veiligheidsberaad kwam op zijn beurt [met een brief](#) om de Tweede Kamer inzicht te geven in de vele aspecten van het dossier arbeidsveiligheid en de Kamer te voorzien van achtergrondinformatie inzake beroepsziekten.

Gegeven de actuele situatie kunnen wij dan ook niet anders dan concluderen dat werkgevers de ambitie om in gezamenlijkheid de geconstateerde tekortkomingen in het arbeidsveiligheidsbeleid het hoofd te

bieden volledig hebben losgelaten. Zo hebben bijvoorbeeld op het gebied van specialistische hulp aan brandweermensen met psychosociale klachten als gevolg van traumatische ervaringen, de meeste (21 van de 25) veiligheidsregio's na het vervallen van de subsidie hun aansluiting bij het onafhankelijk [Landelijk Steunpunt Brandweer](#) weer opgezegd. Op 11 februari jl. legde [het onderzoeksprogramma Zembla de actuele situatie op pijnlijke wijze bloot](#). Over de zorg en ondersteuning van brandweermensen werden confronterende conclusies getrokken. Deze conclusies en het ontbreken van inzicht in de omvang van de problematiek zetten de [toezeggingen van de 25 werkgevers uit 2015](#) wel in een twijfelachtig perspectief.

Daarom willen wij – met het oog op de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de sociale partners - dat geschetste beeld in deze brief wat zorgvuldiger omschrijven en dat ook met feiten onderbouwen. Dit met het doel om gezamenlijk te komen tot een set aan maatregelen die minimaal nodig zijn om aan de wettelijke normen en doelvoorschriften in de Arboret te voldoen. Maar vooral om de schadelijke effecten van de beroepsmatige blootstelling aan allerlei gezondheidsrisico's zoveel als mogelijk te voorkomen en te beperken.

Leren van ongevallen

Dat is ook dringend gewenst. Want het [persbericht van het Centraal Bureau Statiek \(CBS\)](#) dat politiepersoneel en brandweerlieden het vaakst te maken hadden met een ongeval tijdens het werk, dat resulteerde in een of meer dagen verzuim, is bij ons hard aangekomen. Het stilzwijgen namens de werkgevers eveneens. Het CBS geeft desgevraagd aan dat de cijfers betrekking hebben op de beroepsgroep 'Politie en brandweer' die zowel politiepersoneel als brandweerlieden omvat. Helaas worden door het CBS geen cijfers afzonderlijk over brandweerlieden samengesteld. Dat was bij de registraties ten behoeve van de CBS brandweerstatiiek nog wel het geval. Navraag bij de Nederlandse Arbeidsinspectie leert ons dat ook uit hun registraties over ongevallen bij de brandweer geen conclusies te trekken zijn. Bovendien is zeer waarschijnlijk ook sprake van ondermelding. Uit [onderzoek door de Algemene Rekenkamer](#) kwam namelijk naar voren dat ongeveer de helft van de meldingsplichtige ongevallen niet wordt gemeld bij de Arbeidsinspectie.

Dat fenomeen brengt ons bij het ontbreken van een betrouwbare 'brandweerongevallen database' en het al in 2000 door de Arbeidsinspectie in haar [eindverslag van het inspectieproject Brandweer](#) geuite vermoeden van een achterstand op het gebied van het melden en registreren van ongevallen bij de brandweer. In opdracht van het Nederlands Instituut voor Brandweer en Rampenbestrijding (Nibra -sinds 2022 het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV)) [werd in 2002 onderzoek gedaan](#) naar het consistent en gestructureerd bijhouden van gegevens over ongevallen met brandweerpersoneel. De aanbeveling was om bij het Nibra een brandweerongevallendatabase te realiseren.

Drie jaar later (maart 2005) doet de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid (nu Inspectie Justitie en Veiligheid) onderzoek naar het [veiligheidsbewustzijn bij brandweerpersoneel](#). De conclusies in het rapport schetsen een zorgelijk beeld over het leervermogen bij de brandweerorganisatie, waarbij goede ongevalbeschrijvingen (casuïstiek) node worden gemist. De verantwoordelijk Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) [sprak in zijn reactie op het rapport](#) over een diep geworteld probleem in de cultuur en de structuur van de brandweer. Onderdeel van de verbetervoorstellen was ook het ontwikkelen van goede beschrijvingen en documentatie van brandweerongevallen.

Als vervolg op eerdere inspecties in 1999 en 2000, voerde de Arbeidsinspectie tussen augustus 2006 en april 2007 inspecties uit bij 217 korpsen. De Arbeidsinspectie concludeerde dat de meeste korpsen ten opzichte van eerdere inspecties weinig of geen vooruitgang hadden geboekt met het volledig in kaart brengen van de arborisico's bij repressief optreden. Het oefenen en evalueren van (bijna) ongevallen is in een niet onaanzienlijk aantal gevallen voor verbetering vatbaar, [aldus de Arbeidsinspectie in haar inspectieverlag](#). In de daarop volgende [brief van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid](#)

treffen we een opsomming van sectorbrede initiatieven en taken ter verbetering van het arbeidsveiligheidsbeleid bij de brandweer. Daarbij hoorde ook de toezegging van de Nederlandse Vereniging voor Brandweezorg en Rampenbestrijding (NVBR) om alle kennis en ervaringen met betrekking tot repressieve arbeidsveiligheid en het registreren en leren van (bijna)- ongevallen te bundelen.

Na zijn onderzoek naar het verongelukken van drie brandweelieden bij het bestrijden van een brand in een scheepsloods in De Punt op 9 mei 2008, kwam de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OVV) [met een viertal aanbevelingen](#), gericht aan de stelselverantwoordelijk minister van BZK. Eén van deze aanbevelingen luidde; “Verbeter de kennisontwikkeling van de brandweer en vergroot daarin de aandacht voor veiligheid, door te zorgen voor een systematische, centrale registratie en evaluatie van branden en ongevallen en de daaruit voortkomende leerpunten op doelmatige wijze in de leer- en oefenstof van de brandweer te verwerken.” In [het standpunt \(d.d. 6 april 2010\) ten aanzien van de aanbevelingen](#) geeft de Staatssecretaris van BZK aan dat het Nederlands Instituut Fysieke Veiligheid (NIFV) invulling gaat geven een systematische, centrale registratie en evaluatie van branden en ongevallen en de daaruit voortkomende leerpunten, in samenwerking met de NVBR.

Van september 2010 tot en met februari 2011 zijn door de Arbeidsinspectie opnieuw inspecties uitgevoerd bij brandweerkorpsen en veiligheidsregio's. Volgens de Arbeidsinspectie is een goede weg ingeslagen en is de sector inmiddels bezig aan een arbocatalogus. De risico's van explosie –en instortingsgevaar krijgen bij de voorbereiding van de arbocatalogus prioriteit. Ook gaat de brandweer incidenten van agressie en geweld uniform registreren. Gelet [op de resultaten van deze inspecties](#) zijn vervolgininspecties pas over enkele jaren aan de orde, aldus de Arbeidsinspectie.

Maar in 2014 is het weer zover. De Inspectie SZW inspecteerde van november 2014 tot en met februari 2015 bij 19 van de 25 veiligheidsregio's het onderdeel brandweer. In [de factsheet 'Inspecties bij de brandweer 2015'](#) lezen we dat een landelijk coördinatiepunt in opbouw is voor ongevallen en bijna-ongevallen, in aanvulling op de verantwoordelijkheid van iedere regio om ongevallen en bijna-ongevallen te registreren.

In 2016 werd door Brandweer Nederland in samenwerking met het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en het Instituut Fysieke Veiligheid (nu: NIPV) [gestart met een pilotonderzoek om het leren van \(bijna-\)ongevallen en gevaarlijke situaties bij de brandweer te verbeteren](#). Uitgangspunt was het ontwikkelen van een instrument om gegevens over ongevallen bij de Nederlandse brandweer te verzamelen en te analyseren. Het realiseren van het beoogde doel; het opzetten van een uniforme registratie via een gezamenlijk online platform waar alle 25 veiligheidsregio's deel van uitmaken, is volgens ons geen onhaalbare opgave. Zeker niet in de wetenschap dat alle 25 werkgevers ingevolge [artikel 9 van de Arbowet](#) verantwoordelijk zijn voor het bijhouden van een lijst van gemelde arbeidsongevallen. Het lijkt ons ook niet zo moeilijk om deze gegevens op een zorgvuldige en slimme manier te anonimiseren en samen te voegen. Helaas moeten we nu constateren dat er - ondanks de vermaningen van rijksinspecties en Onderzoeksraad - nog weinig vorderingen zijn gemaakt.

Rol werkgevers en NIPV

Met het oog op het voorgaande, komen we bij de zorgplicht van de 25 werkgevers, de 25 besturen van de veiligheidsregio's. Niet los daarvan zien we de positie van ons publiek kennisinstituut voor crisisbeheersing en brandweezorg, [het NIPV](#) (al haar voorgangers, (kern)taken en werkzaamheden inbegrepen). De 25 voorzitters van de veiligheidsregio's vormen immers samen ook het algemeen bestuur van het NIPV, dat verantwoordelijk is voor alle taken en werkzaamheden die het NIPV uitvoert in het kader van de Wet veiligheidsregio's.

Tot die taken behoort ook het ontwikkelen en in stand houden van expertise door middel van het verzamelen en beheren van relevante kennis en zo nodig door het verrichten van toegepast wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de brandweezorg ([artikel 68, eerste lid, van de Wet veiligheidsregio's](#)) en het daarbij betrekken van het in de brandweezorg werkzame personeel bij de besluitvorming ([artikel 68, tweede lid, van de Wet veiligheidsregio's](#)). Waar het gaat om de arbeidsveiligheid bij de brandweer ontkomen we niet aan de rol van het NIPV bij het voorkomen dat werknemers in de uitoefening van werkzaamheden schade lijden door bedrijfsongevallen of beroepsziekten.

Op de eerst plaats vanwege het feit dat het bestuur van het NIPV, c.q. het Veiligheidsberaad, al in 2010 [door de minister is verzocht](#) om invulling te geven aan de aanbeveling van de Onderzoeksraad om een systematische, centrale registratie en evaluatie van branden en ongevallen te realiseren. Vervolgens vraagt de mededeling van het Veiligheidsberaad, [in zijn brief van 13 oktober 2015](#), dat extra mankracht zal worden ingezet t.b.v. dataverzameling (over ziektegevallen en arbeidsongevallen bij brandweermensen) om een nadere uitleg van wat die inzet van 'extra mankracht' thans heeft opgeleverd. We denken daarbij natuurlijk ook aan de ambitie van het kennisinstituut om met een 'Kenniscentrum Arbeidsveiligheid' (KCAV) een samenhangend programma voor verbetering van de arbeidsomstandigheden van de operationele hulpverlener te organiseren. Betreurenswaardig vinden wij dat het KCAV met ingang van 2022 is opgeheven en onduidelijk is hoe de [speerpunten op het gebied van arbeid en gezondheid](#) van het operationele (brandweer)personeel zijn uitgewerkt. Niet in de laatste plaats omdat we tot nu toe ook de meetbare effecten, zoals verwoord in de doelstellingen in de '[Visie op Arbeidsveiligheid Brandweer](#)', hebben gemist.

Beroepsziekten

Omdat wij zeer hechten aan de veiligheid en gezondheid van onze mensen zijn we van mening dat goede zorg, ondersteuning en vergoedingen voor collega's die te maken krijgen met gezondheidsproblemen, onmiskenbaar behoren bij de beginselen van goed werkgeverschap. Opnieuw komen we daarbij terug op de passages over arbeidsveiligheid en beroepsziekten in de [brief van het Veiligheidsberaad van 2015](#). Want de ontwikkelingen staan niet stil.

Het onderzoek dat het NIPV in 2018 heeft verricht naar de risico's op kanker binnen de branche ([Blootstelling rook](#)), is inmiddels achterhaald. In het onderzoeksrapport wordt namelijk gesteld dat directe bewijsvoering ontbreekt voor de stelling dat brandweermensen in verhoogde mate kanker ontwikkelen als gevolg van blootstelling aan rook. Dat was in 2018 wellicht het geval, maar het gespecialiseerd kankeragentschap van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) heeft de risico's op kanker bij brandweermensen in 2022 opnieuw geëvalueerd. In 2007 luidde de classificatie nog 'mogelijk kankerverwekkend voor mensen' (groep 2B). [De International Agency for Research on Cancer \(IARC\) kwam 1 juli 2022](#) tot het besluit dat de risico's weldegelijk voldoende bewezen zijn. Brandweermensen (vrijwilligers en beroeps) krijgen voortaan de hoogste classificatie: Groep 1 in plaats van Groep 2B.

Normaalgesproken dienen deze classificaties als basis voor (het aanpassen/herzien van) beleid, richtlijnen en aanbevelingen om kankerrisico's en gezondheidsschade te voorkomen. Daarom wilde de landelijke vakgroep arbeidsveiligheid van Brandweer Nederland en het NIPV dit belangrijke onderwerp begin juli 2022 op een "beheersbare en collectieve wijze" aanvlagen. Maar zover is het klaarblijkelijk nog steeds niet. Verder is tussen september 2017 en augustus 2018 uitgebreid [onderzoek gedaan naar gezondheidsmonitoring bij de brandweer](#). Daarbij zijn oplossingen aangedragen om te komen tot individuele gezondheidsmonitoring en het inrichten van een bruikbaar en betrouwbaar databestand. Dit voornemen, maar ook het doorontwikkelen van de arbocatalogus, het ontwikkelen van een Branche-RIE, een meerjarig onderzoeksprogramma arbeidsveiligheid en het actualiseren van het PPMO werden

opgenomen in de [‘Uitvoeringsagenda 2018-2019’](#) van Brandweer Nederland. De ambities op het gebied van duurzame inzetbaarheid zagen er op de ‘praatplaat’ best aardig uit, maar wat er in de praktijk van terecht gekomen is, is voor ons niet te doorgronden.

Dat geldt ook voor de stand van zaken m.b.t. de aan PFAS gerelateerde risico’s voor onze brandweermensen die regelmatig zijn blootgesteld aan PFAS-houdend blusschuim en daarnaast nog steeds PFAS-houdende bluskleding moeten dragen. Heel recent zijn alle [PFAS geclassificeerd als Zeer Zorgwekkende Stof](#). Dat wil zeggen dat voor al deze stoffen per direct een minimalisatieplicht gaat gelden. Daarom vernemen we graag welke maatregelen Brandweer Nederland gaat nemen. Eerder dit jaar verscheen de publicatie [‘Blootstelling PFAS en de brandweer; een quickscan van de recente literatuur’](#) van het NIPV. Daarin staat onder meer dat onderzoek laat zien dat brandweerpersoneel geen hogere concentraties PFAS in het bloed heeft dan referentiepopulaties. Deze en andere conclusies lijken echter niet geheel overeen te komen met relevante bevindingen [van wetenschappers in de VS](#). Dat leidt vroeg of laat tot discussies en onrust op de werkvloer. Die willen wij graag voorkomen. Daarom doen wij een oproep aan de 25 werkgevers om PFAS houdende blusmiddelen en bluskleding versneld uit te faseren en over te stappen op PFAS-vrije alternatieven.

Resumé

Onze inzet is erop gericht om samen met het collectief van de 25 werkgevers afspraken te maken ter bevordering van gezonde en veilige arbeidsomstandigheden en deze op te nemen in een arbocatalogus. Dat was ook de bedoeling van de afspraken die in 2009 zijn gemaakt en waar werkgevers, werknemers en de branche aan gecommitteerd konden worden. Maar het beeld van het arbeidsveiligheidsbeleid bij de brandweer over de afgelopen jaren laat zien dat individuele veiligheidsregio’s en de sector als collectief bij het nakomen van deze afspraken, én de aanbevelingen van de rijksinspecties en Onderzoeksraad, in gebreke zijn gebleven.

Daarom vinden wij het beeld dat Brandweer Nederland [op 16 mei 2018 in de Tweede Kamer heeft neergezet over het arbeidsveiligheidsbeleid](#) bij de brandweer ontoepasselijk. De uiting; “Er is voldoende aandacht voor het veilig en gezond werken. Dit levert mooie cijfers op, maar we rekenen ons niet rijk.” Is gelet op het ontbreken van statistisch cijfermateriaal over de arbeidsomstandigheden in de 25 veiligheidsregio’s, een ongepaste bewering. Dat - naar ons oordeel - de tot het ‘veilig en gezond werken’ strekkende doelstellingen in de [uitvoeringagenda 2018-2019](#) tot nu toe geen tastbare resultaten hebben opgeleverd, versterkt onze twijfel. Toch zullen wij ons blijven inzetten om de arbeidsomstandigheden binnen de 25 veiligheidsregio’s blijvend te verbeteren.

Gelet op het feit dat de werknemersorganisaties sinds eind 2017 niet meer betrokken zijn geweest bij de totstandkoming, c.q. actualisering van door Brandweer Nederland ontwikkelde handreikingen, brancherichtlijnen en publicaties, en de dubbelzinnige uitleg in de notitie over welke partijen worden gezien als samenstellers van een arbocatalogus, lijkt er ook sprake van onbekendheid met het begrip ‘arbocatalogus’ zoals deze in wet- en regelgeving wordt gehanteerd. Van een arbocatalogus is sprake, wanneer sociale partners deze samen hebben vastgesteld en de Nederlandse Arbeidsinspectie de inhoud van de catalogus positief heeft getoetst.

De actualiteit gebiedt ons stil te staan bij de [aankondiging begin juli van de Nederlandse Arbeidsinspectie](#) om de enige twee met positief resultaat getoetste arbocatalogi (werken onder overdruk en brandweeroptreden bij asbestincidenten) te verwijderen van de [lijst met getoetste arbocatalogi](#). Dit vanwege het overschrijden van de [geldigheidstermijn van zes jaar](#). Daarmee vervalt met ingang van 2 januari 2025 de enige nog overgebleven rechtvaardiging voor het hanteren van het begrip ‘arbocatalogus brandweer’ als verwijzing naar de door Brandweer Nederland ontwikkelde handreikingen, brancherichtlijnen en publicaties. Daarom verwachten wij van de RCDV dat deze verwijzing vóór 2 januari

2025 op de website van Brandweer Nederland zal worden aangepast op een wijze die recht doet aan de feitelijkheden, dan wel zal worden verwijderd.

Met het revitaliseren van de 'Adviescommissie Arbeidsveiligheid' hebben de gezamenlijke werkgevers een belangrijke stap gezet in het herstel van de betrokkenheid van de werknemersorganisaties bij de zorg voor goede arbeidsomstandigheden in de 25 veiligheidsregio's. Nu we met deze reflectie op de arbeidsveiligheid bij de brandweer wat meer context en gewicht hebben gegeven aan de aanbevelingen van zowel de Onderzoeksraad voor Veiligheid als van verschillende rijksinspecties inzake de arbeidsveiligheidsaspecten bij de brandweer, pleiten wij voor een stappenplan waarin concrete maatregelen zijn uitgewerkt tot verbetering van de arbeidsveiligheid van het personeel bij de brandweer.

Dat stappenplan omvat in elk geval het opstellen van een nieuwe arbocatalogus en een plan van aanpak waarin op sectorniveau op transparante wijze inzicht wordt verkregen in de omvang van beroepsziekten, (bijna)ongevallen en agressie en geweld tegen brandweermensen. Dit met de kanttekening dat wij vinden dat cijfers over arbeidsveiligheid als thema thuishoren op de website van het NIPV over de kerncijfers brandweer. Dat inzicht achten wij onontbeerlijk in het ontwikkelen van doelmatig arbeidsomstandighedenbeleid.

Verder lezen wij in het [concept jaarplan 2025 van het NIPV](#) dat het NIPV de komende jaren haar onderzoek naar factoren die duurzame inzetbaarheid en arbeidsveiligheid van hulpverleners in gevaar brengen, zoals nachtwerk, stress en blootstelling aan ingrijpende gebeurtenissen zal intensiveren. Wat ons betreft zal er meer duidelijkheid moeten komen in de omvang van beroepsziekten en de risico's van PFAS bij de brandweer. Verwijzend naar [artikel 68, tweede lid, van de Wet veiligheidsregio's](#), roepen wij [onze brief van 9 december 2022](#) aan de voorzitter van het algemeen bestuur van het NIPV in herinnering. Daarin hebben we onze zorgen m.b.t. de arbeidsveiligheid kenbaar gemaakt. In [zijn reactie verwijst de voorzitter](#) naar de regietafel omdat daar arbeidsomstandigheden en arbeidsveiligheid centraal staan. Dat is zeker het geval, maar het wachten is op concrete stappen.

Op grond van deze en voorgaande conclusies pleiten wij voor het op de kortst mogelijke termijn hervatten van het overleg tussen de sociale partners om te komen tot een arbocatalogus brandweer. Daarnaast dient invulling te worden gegeven aan de aanbeveling van de Onderzoeksraad om te zorgen voor het inrichten van een systematische, centrale registratie en evaluatie van branden en ongevallen en de daaruit voortkomende leerpunten op doelmatige wijze in de leer- en oefenstof van de brandweer te verwerken. Teneinde e.e.a. te borgen voor de toekomst achten wij het wenselijk om de standaarden m.b.t. arbeidsveiligheid bij de brandweer te verankeren in wet- en regelgeving.

Resteert tot slot de vraag wanneer wij een uitnodiging voor het revitaliseren van de 'adviescommissie arbeidsveiligheid' mogen verwachten? Het antwoord op deze vraag, en op de andere in de bijlage gestelde vragen zien wij graag vóór 15 januari 2025 tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Bestuurders werknemersorganisaties in het Landelijk Overleg Arbeidsvoorwaarden Veiligheidsregio's.

Ronald Kraan (AC), Wim Wetzels (CNV) Peter Leenders (CMHF) en Peter Seesing (FNV)